

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

298

Vragen van het lid **Jasper van Dijk** (SP) aan de Minister van Defensie over *problemen met de JSF* (ingezonden 2 oktober 2013).

Antwoord van minister **Hennis-Plasschaert** (Defensie) (ontvangen 22 oktober 2013)

Vraag 1

Wat is uw oordeel over het bericht «onvoldoende aandacht voor kwaliteit JSF» over talloze problemen met de JSF in een rapport van het Pentagon?¹

Antwoord 1

Het is goed om te merken dat het F-35 programma in de Verenigde Staten kritisch wordt gevolgd en onderzocht. Met de bevindingen van dit rapport kan de kwaliteit van het omvangrijke en complexe productieproces verder worden verbeterd. Het onderzoek en de reactie van het F-35 *Joint Program Office* (JPO) passen in de veel strakkere regie die het JPO voert sinds de herstructurering van het programma in 2012. Zie hierover tevens mijn reactie op het rapport van de Inspector General dat de Kamer op 18 oktober jl. heeft ontvangen.

Vraag 2

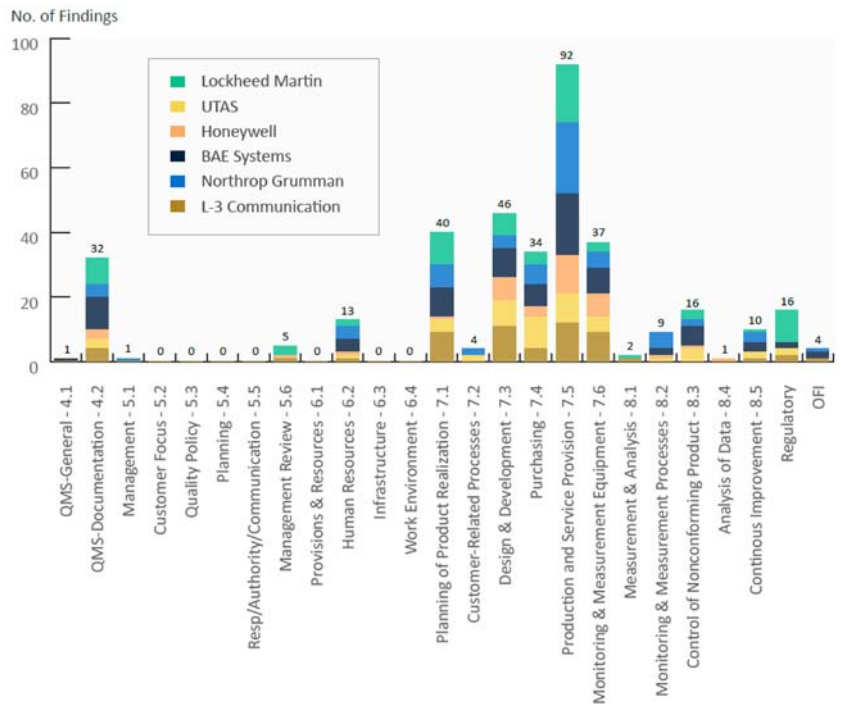
Is het waar dat sprake is van honderden tekortkomingen met het ontwerp en de productie van de JSF? Welke fouten zijn nog altijd niet opgelost? Kunt u de Kamer voorzien van een volledig overzicht?

Antwoord 2

De inspectie heeft 363 bevindingen opgeleverd betreffende de kwaliteitsmanagementsystemen, interne kwaliteitscontroles en contractclausules over de kwaliteit. Het gaat daarbij dus niet over het ontwerp van de F-35. Ik beschik niet over een volledig overzicht van de geconstateerde bevindingen maar het rapport², dat ik met een reactie daarop 18 oktober jl. aan de Kamer heb gezonden, beschrijft een groot aantal van de bevindingen. Hieronder treft u een overzicht aan van de categorieën waarin tekortkomingen bij de fabrikanten zijn geconstateerd.

¹ <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2686/Binnenland/article/detail/3516107/2013/09/25/Onvoldoende-aandacht-voor-kwaliteit-JSF.dhtml>

² http://www.dodig.mil/pubs/report_summary.cfm?id=5339

Vraag 3

Wat zijn de gevolgen van deze fouten voor de toestellen die u wilt bestellen? Is er sprake van vertraging? Zo ja, hoeveel? Is sprake van kostenverhogingen? Zo ja, hoe hoog?

Antwoord 3

Er is geen sprake van kostenverhogingen of vertragingen omdat volgende F-35 toestellen pas over enkele jaren zullen worden besteld. Ik heb er vertrouwen in dat het productieproces over enkele jaren – mede als gevolg van maatregelen volgend op dit rapport – weer verder zal zijn verbeterd en dat de kwaliteit van de toestellen niet ter discussie zal staan. Overigens hebben beide Nederlandse testtoestellen een uitvoerig acceptatieproces doorlopen voordat ze van de leverancier zijn overgenomen. Een finale kwaliteitscontrole maakte hiervan deel uit. De ervaring van Defensie is dat de kwaliteitscontroleprocessen steeds beter verlopen doordat alle betrokken partijen steeds meer kennis en ervaring opdoen.

Vraag 4

Wat wordt bedoeld met «inefficiënt management» bij de JSF? Wat wordt hiertegen ondernomen?

Antwoord 4

Het rapport maakt duidelijk dat in de aansturing door het JPO op het gebied van de kwaliteit nog verbeteringen mogelijk zijn. Het JPO neemt acht van de elf aanbevelingen volledig over en twee gedeeltelijk. De Inspecteur-Generaal meldt dat het JPO in zijn reactie de overgenomen aanbevelingen van een toereikend inhoudelijke reactie heeft voorzien en dat de initiatieven van het JPO overeenstemmen met de intentie van de aanbeveling. Het JPO stelt alles in het werk om de geconstateerde tekortkomingen in het kwaliteitsmanagement te verhelpen.

Vraag 5

Hoe oordeelt u over het advies van de Amerikaanse Inspecteur-Generaal om de JSF-contracten aan te vullen met een «kwaliteit-ontsnappingsclausule», die ervoor zorgt dat niet wordt betaald voor een product dat niet voldoet?

Antwoord 5

Voorkomen moet worden dat vliegtuigen worden afgenomen en betaald als deze niet voldoen aan de kwaliteitscriteria. Het JPO stelt in zijn reactie op deze specifieke aanbeveling dat het maatregelen neemt (en heeft genomen) die de leverancier stimuleren om producten van goede kwaliteit te leveren. Die inspanningen hebben uiteraard mijn volledige steun. De contracten die nu met Lockheed Martin door het JPO worden gesloten, gaan overigens al uit van een vaste productieprijs per toestel. Hierdoor zijn voor de afnemer geen meerkosten verbonden aan het herstel van tekortkomingen op het gebied van kwaliteit. Ook risico's die voortvloeien uit de gelijktijdige ontwikkeling en productie van de toestellen komen steeds meer bij de fabrikant te liggen.

Vraag 6

Gaat u ook een ontsnappingsclausule in uw contract opnemen om te voorkomen dat u een kat in de zak koopt? Zo ja, op welke manier gaat u deze clausule vormgeven?

Antwoord 6

Het JPO sluit de contracten met de fabrikant voor de deelnemende landen. Te zijner tijd zal Nederland daarbij worden betrokken. Ik zal er op toezien dat het contract bepalingen bevat die garanderen dat niet wordt betaald voor onvoldoende kwaliteit.